Neuvotteleva virkamies Sami Niemi
Vanhempi hallitussihteeri Teemu Nikula

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN TÄYDENTÄVÄ VASTINE METSÄSTYSLAIN MUUTTAMISTA KOSKEVAAN HALLITUKSEN ESITYKSEEN SAATUIHIN LAUSUNTOIHIN (HE 28/2017 vp)

Ilmoitusmenettely, 41 b §

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa ensinnäkin, että ehdotettu menettely poiketa ilmoitusmenettelyllä rauhoittamattomien lintujen rauhoitusajasta ei ole lintudirektiivin vastainen.

Hallituksen esityksen perusteluissa on viitattu sekä komission tulkintaohjeeseen sekä sen taustalla olevaan Yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisuun. EU:n komissio on laatinut luonnonvaraisten lintujen suojelusta annetun neuvoston direktiivin 79/409/ETY (”lintudirektiivin”) mukaisesti harjoitettavaa metsästystä koskevan ohjeasiakirjan vuodelta 2008. Ohjeasiakirjan mukaan yleisille henkilöryhmille on mahdollista tietyin edellytyksin myöntää oikeus poiketa suojelujärjestelmästä ja tapauskohtaisesta lupaharkinnasta. Ohjeasiakirjassa viitataan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisuun asiassa C-247/85, jossa komissio vastusti Belgian lainsäädäntöä, jonka nojalla muun muassa asukkaiden ja metsästysoikeuden haltijoiden sekä heidän valtuuttamiensa henkilöiden sallittiin pyydystää, tappaa, tuhota tai karkottaa varpusia, pikkuvarpusia ja kottaraisia sekä tuhota niiden munia, pesiä ja poikueita. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että Belgian asettamissa säännöissä ei ilmoitettu kansanterveyden suojeluun tai viljelmiin tai muihin direktiivin 9 artiklan 1 kohdassa mainittuihin alueisiin kohdistuvan vakavan vahingon estämiseen liittyviä syitä, joiden perusteella saattaisi olla tarpeen myöntää poikkeus näin laajalle henkilöryhmälle kaikkialla Belgiassa. Yhteisöjen tuomioistuimen mukaan oli niin, että Belgialla oli periaatteessa mahdollista myöntää lupa tietyille rajatuille henkilöryhmille poiketa 5, 6, 7 artiklassa annetusta yleisestä suojelujärjestelmästä. Ohjeasiakirjassa todetaan, että laajalle henkilöryhmälle myönnettävälle poikkeukselle täytyy olla pakottavia syitä ja ne on ilmaistava selkeästi poikkeuksen yhteydessä.

Vastaavasti vuonna 2013 merimetsokantaa koskevassa komission ohjeasiakirjassa todetaan, että poikkeuksia vahinkolintujen torjuntaan (mm. lentoturvallisuuden, viljelmien turvaamiseksi) voidaan myöntää yksittäisten henkilöiden sijasta yleisille henkilöryhmille, kuten maanomistajille tai heidän valtuuttamilleen henkilöille 9 artiklan 2 kohdan yksityiskohtaiset muotovaatimukset täyttäen. Vastaavanlaisia yleisille henkilöryhmille myönnettäviä oikeuksia on muun muassa Ahvenanmaalla merimetson metsästyksessä.

Hallituksen esityksessä ilmoitusmenettelyyn sallitut tahot ovat selkeästi rajattu koskemaan vain lentokenttiä, elintarvikehuoneistoja ja jätteidenkäsittelylaitoksia sekä yli 1 ha suuruisia marjan ja hedelmän viljelijöitä.

Edellä mainituissa tapauksissa olisi hallituksen esityksen perusteluiden mukaisesti kyse yhteiskunnan kannalta merkittävästä lentoturvallisuudesta ja eläinten levittämien tautien leviämisen

ehkäisemisestä. Elintarvikehuoneistoihin, kuten kaupan varastoihin ja myymälöihin, ja ennen vähittäismyyntiä elintarvikkeita käsitteleviin laitoksiin pääsee aika ajoin lintuja. Elintarviketurvallisuutta koskeva sääntely edellyttää, että ns. haittaeläimiä ei näissä tiloissa saa olla. Lintujen pois pitäminen tiloista ja hävittämismenettely liittyy elintarvikeviranomaisten yritysten elintarviketurvallisuutta koskevaan Oiva-arviointiin.

Erityisesti räkättirastaiden aiheuttama haitta mansikan viljelyssä on erityisen merkittävä. Tilakohtaisesti räkättirastaiden aiheuttamat vahingot voivat nousta jopa 30 %:iin sadon määrästä. Räkättirastaat nokkivat marjoja varsinkin satokauden alussa ja pilaavat näin viljelijän taloudellisen tuloksen kannalta arvokkainta alkukesän satoa. Lintujen marjojen nokkimisvahinkojen lisäksi räkättirastaat tahraavat kehittyviä raakileita ulosteellaan, mistä syntyy hygieniaongelmia. Eviran Tuoreiden hedelmien ja vihannesten kaupan pitämisestä koskevissa vaatimuksissa (17061/1) on määrätty, että marjojen tulee olla eheitä, puhtaita, vahingoittumattomia, tuoreennäköisiä mutta pesemättömiä, lähes vailla tuholaisten aiheuttamia vioittumia. Tämä tarkoittaa mm. lintujen nokkimisjälkiä ja ulosteita, joista voi olla terveydelle haittaa. Viljelijöiden on lisäksi korjattava linnun nokkimat ja ulosteen tahraamat mansikat pois kasvustoista, koska kypsyessään ne pilaavat muut kehittyvät raakileet.

Tämän vastineen liitteenä on luonnos valtioneuvoston asetukseksi ilmoitusmenettelystä. Luonnoksesta käy selkeästi ilmi, että ennen minkään tahon liittämistä ilmoitusmenettelyyn, tulee sitä edeltämään lintudirektiivin mukainen yksityiskohtainen harkinta, jossa arvioidaan perusteet poikkeamiselle sekä tehdään selvitys muiden tyydyttävien ratkaisujen käytön mahdollisuudesta.

Maa- ja metsätalousministeriö huomauttaa vielä, että päätös hyväksyä pykälässä mainittu taho ilmoitusmenettelyyn on valituskelpoinen. Päinvastaisista väitteistä huolimatta ilmoitusmenettelyyn sisältyy siis luontojärjestöjen valitusmahdollisuus.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa ilmoitusmenettelyn tarpeen osalta edelleen, että poikkeuslupaviranomaisena toimiva Suomen riistakeskus on arvioinut ilmoitusmenettelyn vähentävän poikkeuslupien myöntämisestä aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

Ravintohoukuttimen kieltäminen

Valiokuntakuulemisessa nousi esille huoli siitä, että suurpedot käyttäisivät villikojen metsästyksessä käytettäviä ravintohoukuttimia. Tämä asia ei noussut hallituksen esityksen valmistelussa eikä myöskään lausunnoissa kattavasti esille. Mutta valiokunnassa viitattu tuore uutinen antaa syyn harkita sääntelyn tarkentamista tältä osin.

Maa- ja metsätalousministeriö valmistellessaan metsästysasetusta yhdessä Suomen riistakeskuksen asiantuntijoiden kanssa päätyi esittämään valiokunnalle 34 a §:n selkiyttämistä, jotta säännöksen tulkinta aiheuttaisi mahdollisimman vähän epäselvyyttä käytännön tilanteissa.

Maa- ja metsätalousministeriö esittää, että 34 a §:n 1 momentti muutettaisiin seuraavasti:

> Karhun, suden, ahman ja ilveksen metsästyksen valvonnan tehostamiseksi näiden lajien tarkoituksellinen houkuttelu eläinperäistä ravintoa sekä ihmisten ja kotieläinten ravinnoksi tarkoitettuja elintarvikejalosteita hyväksi käyttäen on kielletty 1.6.-9.9.

Tällä muotoilulla rajoitettaisiin suurpetojen houkuttelu kiellettäväksi vain eläinperäisellä ravinnolla, jolloin villisian tai pienten hirvieläinten ruokinta/houkuttelu -paikat jäisivät kiellon ulkopuolelle. Edelleen määräajalla selkiytetään pienpetohaaskojen osalta sääntelyä käytännön tilanteissa. Edelleen jäisi mahdollisuus siihen, että metsästysasetuksella kiellettäisiin kesä aikana myös pienpetojen haaskat, mikäli vahvoilla karhujen esiintymisalueilla nämä haaskat muodostaisivat tulkinnallisen ongelman.

Hirvieläimen pyyntiluvan myöntämisen ja käyttämisen edellytykset, 27 §

Suomen riistakeskus esitti harkittavaksi, että pyyntilupa-aluetta voitaisiin täydentää lupapäätösajankohdan jälkeen pyyntilupa-alueeseen kiinteästi liittyvällä alueella. Tällöin mahdollistettaisiin laajin mahdollinen alueiden käyttö metsästykseen ja vahinkojen ennalta ehkäisyyn.

Lähtökohtaisesti maa- ja metsätalousministeriö ei pidä kannatettavana, että lupapäätöksessä sallitut alueet täydentyisivät hallintopäätösmenettelyn jälkeen uusilla alueilla. Tämä olisi metsästyksen valvonnan kannalta ongelmallista. Kyse on siitä, että metsästysseurueen on hyvissä ajoin varmistettava ne alueet, joilla se metsästää pyyntiluvan nojalla.

Ministeriö ehdottaa, että Riistakeskuksen esitystä ei otettaisi lakipykälään, sillä hyvän hallinnon periaatteiden mukaista on, että metsästys on selkeästi sallittu vain sillä alueella mikä lupapäätöksessä on ratkaistu. Kyseessä on valituskelpoinen päätös ja lupa-alueen eläminen ilman hallinnollista täydentävää ratkaisua päätöksen jälkeen on ongelmallista.
Ehdotettu sääntely tulisi voimaan vasta vuoden 2018 hirvilupien hakemisen yhteydessä, joten tehokkaalle viestinnälle jää hyvin aikaa varsinkin, kun jo nyt kaikki seurat ovat Oma riista -palvelussa. Mikäli valiokunta katsoo sen tarpeelliseksi rajattu siirtymäaika voisi tulla kyseeseen, mutta siirtymä aika joka tapauksessa vaikeuttaisi asiasta viestintää.

Metsästyksenjohtaja

Suomen riistakeskus esitti, että myös ahman metsästyksessä edellytettäisiin metsästyksenjohtajaa. Maa- ja metsätalousministeriö ei näe erityistä tarvetta ahman lisäämiseen 30 §:ään, mutta ei sitä vastustakaan. Asia oli valmistelussa mukana, mutta ahman metsästys tulee jatkossakin olemaan varsin vähäistä, joten ministeriö katsoi, että riistakeskus pystyy tarvittavat määräykset ottamaan poikkeuslupapäätökseen. Ahma voidaan siis mainita pykälässä, mikäli valiokunta sen katsoo tarpeelliseksi.

Suomen riistakeskus esitti myös harkittavaksi, olisiko tarpeen säätää metsästyksen johtajalle 18 vuoden ikävaatimus vastuukysymyksien vuoksi. Valiokunnassa käydyn keskustelun jälkeen maa- ja metsätalousministeriö ehdottaa valiokunnalle harkittavaksi, että hirvenmetsästyksessä metsästyksenjohtajan sekä suurpetojen metsästyksessä metsästyksenjohtajan sekä varajohtajan tulisi olla täysi-ikäinen.

Ministeriö toteaa, että suurpetojen metsästyksessä on kyse kansallisen lainsäädännön ohella myös EU-lainsäädännön soveltamisesta. Hirvieläinten metsästyksessä metsästyksenjohtaja on vakiintunut, joten varajohtaja voisi hyvin olla alaikäinen ja mahdollistaa nuorten kouluttautuminen käytännössä metsästyksenjohtajan tehtävään.

Asiantuntijakuulemisessa esitettiin myös huoli vaatimuksesta metsästyksenjohtajasta suurpetojen metsästyksessä. Tähän ministeriö toteaa, että kyse on samankaltaisesta seuruemetsästyksestä kuin hirven metsästyksessä. Edelleen ministeriö toteaa, että varajohtajien määrää ei rajoiteta,

joten kyse on poikkeusluvan saajan velvollisuudesta nimetä tarpeellinen määrä varajohtajia, jotta kaikissa tapauksissa metsästystapahtumissa olisi selkeästi yksi vastuullinen henkilö huolehtimaan mm. metsästyksen turvallisuudesta.

Tämän vastineen liitteenä olevassa luonnoksessa metsästysasetukseksi ovat luonnokset metsästyksenjohtajaa koskevista asetuksen säännöksistä. Luonnoksista käy ilmi, että karhun ja ilveksen metsästyksessä säännöllistä ilmoittamista riistanhoitoyhdistykselle ei edellytetä, vaan kyse on joustavasta poikkeusluvan saajan ja metsästyksen johtajan sekä kunkin metsästysseurueen välisestä vuorovaikutuksesta, jolloin voidaan jälkikäteen dokumentoida, että vähintäänkin varajohtaja on jokaisessa metsästystapahtumassa läsnä.

Saalisilmoitus

Tämän vastineen liitteenä on luonnos metsästysasetukseksi. Siinä on myös ehdotus niistä lajeista, joiden metsästyksestä on tehtävä saalisilmoitus. Saalisilmoitus edellytetään lajeilta, joiden kohdalla tarkka tieto vuotuisesta kokonaissaaliista on tarpeen. Nämä ovat lajeja, joiden kohdalla perinteinen Luonnonvarakeskuksen kysely ei tuota luotettavia arvioita saaliinmäärästä lajien harvalukuisuuden johdosta.

Tänä päivänä metsästyksen hyväksyttävyys perustuu erityisesti siihen, että hallinnolla on käytettävissään riittävästi tietoa metsästyksen kestävyyden arvioimiseksi.

Naakka

Naakka on luonnonsuojelulain alainen rauhoitettu laji. Sen metsästys on siis kansallisen lainsäädännön nojalla kielletty. Naakan rahoituksesta poikkeaminen on mahdollista, mutta käytännössä varsin epätodennäköistä, sillä ympäristöhallinnossa ei käytäntönä ole sallia poikkeuksia rauhoituksesta kuin vain erityisen harvoissa tapauksissa.

Lintudirektiivi ei kuitenkaan näin tiukkaa sääntelyä suoraan edellytä, vaan kyse on kansallisesta ratkaisusta. Naakka on mainittu lintudirektiivin liitteessä II/B, jolloin se voisi periaatteessa olla myös metsästettävä laji, jolloin lajilla olisi metsästysaika pesimä- ja jälkeläistenhoitoajan ulkopuolella kuten metsästyslaissa säädetyillä riistalajeilla ja rauhoittamattomilla lajeilla on. Tältä osin naakka poikkeaa esimerkiksi valkoposkihanhesta ja merimetsosta, joita ei mainita lintudirektiivin liitteessä II, jolloin niiden metsästys voisi perustua vain direktiivin 9 artiklan poikkeusharkintaan.

Tällä hetkellä ympäristöministeriö voi harkinnanvaraisesti korvata naakan aiheuttamia vahinkoja. Mikäli laji liitettäisiin metsästyslain alaiseksi lajiksi, ei ympäristöministeriön harkinnanvarainen korvaus olisi enää mahdollista. Koska laji ei olisi enää rauhoitettu/suojeltu laji, ei myöskään EU:n maatalouden valtionapujen suuntaviivojen nojalla vahingonkorvauksia voisi maksaa.